

KONFERENCA O IZSELJENIŠTVU V VIDMU

**Pozdravljeni,
emigranti!**

Bližata se božič in novo leto, praznika, ki privabljata spet pod rodni krov naše številne izseljence. Če že niso prišli pa bodo prav v teh dneh začeli prihajati domov iz Belgije, Francije, Svice, Nemčije in drugih evropskih dežel, kjer so vse leto trdo gurali na stavbiščih, gradbiščih novih cest, železnic in prekopov, v rudnikih in tovarnah. Res je, da bodo prinesli s seboj težko prisluženi denar, vendar pa je tudi res, da se bodo v domačih vaseh in v domačem okolju tudi spočili od hrupnega delavnika na tujih tleh.

Ko tako mislimo na vas, dragi rajaki iz tujine, vam predvsem želimo, da se v domačem okolju najprej dobro spočijete, hkrati pa smo prepričani, da vam bo domača hiša v domači vasi nudila vso prijetnost in ljubezen materinega doma. Srečanja z vašimi očeti, materami, ženami, brati, sestrami in drugimi sorodniki bodo vsekakor napolnila vaša srca z vsem tistim, česar ste v tujini, daleč od doma, tako pogrešali v svoji samoti.

Ob vašem prihodu ste zagotovo spet opazili, da se gospodarsko in socialno stanje ni bogve kaj spremenilo od vaše prejšnje vrnitve. Res je, da so tu pa tam zgradili nekaj kilometrov novih cest, vendar pa niso storili nobenega koraka na področju industrializacije in napredka v naših krajih, kar bi edino resnično lahko prispevalo k temu, da bi ostali doma in si doma služili svoj vsakdanji kruh. Tako pa vidite, da so prisiljene odhajati v tujino za vami tudi mlade in najmlajše generacije, vaše rodne vasi pa zato ostajajo vsako leto bolj prazne in zapuščene.

Te dni poteka v Vidmu deželna konferenca o emigraciji, katere namen ni samo preučiti pojava naše ekonomske emigracije, temveč tudi najti odgovor za rešitev tega vprašanja. Nedvomno je pozitivno, da je deželna vlada končno spoznala, kako težaven in pereč je problem emigracije za našo deželo, saj z njo odteka najboljša moč in najboljša ustvarjalnost naših ljudi v tujino, namesto, da bi vse svoje dragocene sile pustili in darovali razvoju in napredku lastne dežele.

Na tej konferenci bodo zastopani tudi predstavniki naše ekonomske emigracije po svetu in prepričani smo, da bodo na konferenci povedali vse, kar jim leži na srcu in s tem prispevali k uspehu tega pomembnega zborovanja.

Naj bi proučili zares vse probleme naših ekonomskih emigrantov in njihovih družin

Prvo in najnujnejše je potrebno zaustaviti emigracijo z ustvaritvijo dolovnih mest na domačih tleh - Beneška Slovenija ima vse pogoje, da se ekonomsko postavi na lastne noge, ker ima pridne, delovne, natančne in vztrajne ljudi

DELOVNI LJUDJE SO NAJDRAGOCENEJŠI KAPITAL VSAKE DEŽELE!

Nedvomno je deželna konferenca o izseljeništvu v Vidmu pomemben dogodek ne samo za Beneško Slovenijo in našo deželo, temveč za vso Italijo. Prvič poteka namreč v Italiji tovrstna konferenca, na kateri obravnavajo samo probleme naših emigrantov in njihovih družin v tujini in doma.

Prav je, da je v ospredju te konference emigrant, oziroma vsi problemi, ki so tesno povezani s pojavom in pojmom ekonomske emigracije. Tu so v prvi vrsti družine ekonomskih emigrantov, ki ostajajo doma, s tem v zvezi pa njihova gospodarska in socialna odvisnost, bodisi od zaslužkov hranilcev v tujini, bodisi od pravic, ki jih imajo kot italijanski državljani v zvezi s socialnim, pokojninskim in zdravstvenim zavarovanjem. Vsekakor je to področje, o katerem bo morala konferenca povedati jasno besedo in sprejeti konkretne zaključke.

Konferenca mora odgovoriti tudi na drugo, nič manj tehtno vprašanje: gre namreč za problem vrnitve emigrantov v domače kraje in za zagotovitev novih delovnih mest, ki naj bi jih upravičeno zasedli tisti emigranti, ki hočejo svoje delo in svoje pravice uveljavljati doma.

To velja seveda tudi za naše ljudi, ki bi, o tem ni dvoma, rajši delali doma kot pa v tujini. Zato pa mora dežela in država poskrbeti za industrializacijo tudi naših krajev, ker le tako bo mogoče odpreti nova delovna mesta tako za tiste emigrante, ki bi se radi zaposlili doma kot tudi za bodoče, mlajše generacije, katerim tako ne bi bilo usojeno spet odhajati v tujino kot so morali njihovi očetje in starejši bratje. V bistvu bi

tako tudi v temelju sploh rešili problem emigracije, ker bi tako našim ljudem ne bi bilo več treba odhajati na tuje s trebuhom za kruhom.

Vsi ugovori, ki trdijo, da v Beneški Sloveniji ni pogojev za ekonomski in socialni razvoj, so kaj na trhljih nogah. Res je nasprotno, da ima prav Beneška Slovenija vse pogoje za gospodarski razcvet: začnimo kar pri ljudeh, ki so pridni, delovni, natančni in vztrajni ter predstavljajo najdragocenejšo ekonomsko dobrino in največji kapital. Naši ljudje so cenjeni delavci, specialisti tako pri Fiatu kot pri Renaultu v Franciji, zaupajo jim težavna in odgovorna dela pri gradnji hidrocentral v Švici, poznajo in cenijo jih v belgijskih rudnikih in na grad-

biščih Luksemburga, kjer gradijo nova mesta. Prav tako se z njihovim delom ponajša v Kanadi in Argentini, da ne govorimo o priznanjih, ki so jih deležni naši ljudje v industriji in gospodarstvu Severne Italije.

Zakaj bi ti ljudje svojih moči in sposobnosti ne uveljavljali in razdajali našim krajem, saj vendar vemo, da je človeško delo največji kapital. In takšnega kapitala v Beneški Sloveniji nam res ne primanjkuje, samo nečemo ali ne znamo ga izkoristiti.

Konferenca o izseljeništvu bo morala vsekakor zavzeti tudi stališča glede varstva družin emigrantov na domačih tleh. Omeniti smo že probleme socialnega, zdravstvenega in pokojninskega varst-

va, kjer bo morala država zavzeti jasna stališča in konkretno urediti te probleme. Seveda pa mora tudi dežela s svojimi zakoni in uredbami urediti to problematiko, ki je ustavnega značaja.

Na drugi strani pa bo morala konferenca o izseljeništvu obravnavati obrambo pravic naših emigrantov v tujini. Seveda bo omenjene probleme lahko razreševala le država po mednarodnih in diplomatskih poteh, vendar mora konferenca opozoriti in predlagati državi urejanje delavskih pravic in njihove zaščite naših emigrantov v tujih deželah.

Da je to potrebno storiti pa nas opozarjajo nekateri stvarni podatki. Kot je na eni strani zanimivo, da je danes

Italija na sedmem, oziroma osmem mestu na svetu glede razvitosti industrijskega potenciala, pa je na drugi strani edina dežela v sklopu Evropske gospodarske skupnosti (MEC), ki delovno silo izvažata. Tako smo imeli 1968 leta v Italiji kakih 6 milijonov ekonomskih emigrantov. Iste leta je odšlo v tujino iz Italije 232 tisoč ljudi, ker se doma niso mogli zaposliti. Bilo je 5 tisoč emigrantov več kot prejšnje leto. Podatki za letošnje leto so še bolj značilni, ker kažejo, da bo odliv delovne sile iz Italije še večji kot lansko leto. To vsekakor kaže, da ekonomska emigracija iz Italije vsako leto narašča, kar vsekakor ni v čast in ugled sedmi industrijski sili na svetu.

DOPIS IZ YVERDONA

SEZONSKI DELAVEC V ŠVICI

Piše: Dino del Medico

Različni časniki najrazličnejših političnih in verskih smeri pogosto obravnavajo probleme italijan-

Vesele božične
praznike vsem
čitateljem
in sodelavcem
želita
uredništvo in uprava

Matajurja

ske emigracije v Švici. Bral sem članke posvečene nam, v katerih označujejo sezonske kot «ameriškega črnca». Bral sem pa druge vznesene članke, kjer označujejo emigranta za nosilca kulture in naše tisočletne emigracije v tujini. Tretji spet pišejo, da je emigrant skoraj misionar, ki prinaša nič manj kot našo nezmotljivo vero med maloverne Švicarje itd.

Drugi dnevnik in tednik pa so večkrat podčrtali gotove socialne probleme, ki zadevajo našo emigracijo,

vendar vedno na nejasen način, razen seveda v časopisih, ki jih izdajajo sami emigranti.

Sicer nisem imel nikoli priložnosti, morda zato, ker ne berem dovolj, brati članke, v katerih obravnavajo dva huda problema, ki jih lahko označimo za nečloveška in zadevajo sezonske delavce.

1. Sezonec ne more imeti pravice do zdravstvenega zavarovanja med svojim prisilnim zimskim bivanjem v Italiji.

2. Sezonec nima pravice (čeprav plačuje) do švicarskega invalidskega zavarovanja.

V Švici imajo 876 zasebnih bolniških blagajn od katerih 99% daje svojo bolniško podporo samo na švicarskem ozemlju delavcem, ki so pri njih zavarovani.

V večini primerov je sezonec kolektivno zavarovan pri bolniških blagajnah, to pa pomeni, da polovico prispevkov plačuje delodajalec, drugo polovico pa sezonec sam. Toda skoraj vse blagajne uporabljajo isti način: pravico do zdravljenja pridobi mesec dni po vpisu v blagajno, če pa samo enkrat prestopi mejo niso nikoli več slišali za sezonske in pisana beseda ostane

samo pisana beseda na papirju.

V okviru konvencije INAM-FLEL (švicarska in italijanska bolniška blagajna) je pred nekaj leti obstajal zakon, po katerem je delavec, ki je zavaroval družino za vse leto lahko, ko se je enkrat pozimi vrnil domov, užival pravice iz omenjene konvencije. Danes tega ni več.

Ustrezne oblasti vedno pojejo isto pesem: preveč izigravanja pravil.

Res je, preverjajmo, izigravanja, bodimo strogi, zelo strogi s tistimi, ki so pa vendar maloštevilni nepošteni delavci, saj vendar imamo večino, ki je poštena in ki mora zavoljo tega prenašati vse posledice v primeru hudih bolezni.

Na drugi strani pa švicarske zasebne zavarovalne družbe nočejo zavarovati italijanskih delavcev med zimskim obdobjem v Italiji z izgovorom, da jih ne morejo kontrolirati. Strinjamo se s tem, vendar pa lahko še enkrat sklenejo sporazum med INAM in FLEL saj jih lahko INAM v Italiji le kontrolira.

Posebni vlaki iz raznih držav so te dni pričeli voziti sezonske emigrante, da bodo v krogu svojih družin preživeli najlepše praznike leta in si nabrali novih moči za nadaljnje delo v tujini, kamor se bodo zopet vrnili čez en mesec ali dva

IZPOD MATAJURJA

Prihodnje leto na Matajurju tudi nov hotel in planinska kočica

Velika podpora dežele za razvoj turizma na tem področju - Ugodna smuka do pozne pomladi - Ugodni pogoji tudi za poletno letovanje

Matajur je bil že od nekdaj zelo priljubljena točka za izletnike, kajti od tu se uživa krasen razgled po vsej furlanski ravnini tja do sinjega Jadrana. Zrak je čist in vlada popoln mir, poleg tega so pa tu še odlična smučišča, kjer obleži sneg do pozne pomladi. Matajur, ki ga nekateri imenujejo tudi Baba, je visok 1640 metrov, vas istega imena pa leži nekoliko nižje na pobočju (954 m). Iz Čedad se danes lahko pride po asfaltirani cesti do te najvišje ležeče beneškoslovenske vasi v dobri pol ure, in še malo dalje, pa se pride do dveh vlečnic (skilift), ki omogočata smučarjem hitrejši vzpon do prekrasnih snežnih poljan, ki se razprostirajo tod okoli.

Dežela smatra ta predel Nadiške doline s posebnim ozirom na Matajur za eno izmed petih turističnih področij Furlanije - Julijske krajine in ga je zato vključila v načrt za valorizacijo in zato je že in bo še izvedla več gradenj velikega pomena. V ta namen bo za področje Matajurja potrošila okoli pol milijarde lir. Nameravajo namreč zgraditi novo turistično cesto in infrastrukturo. Prihodnje leto pa bodo na vrhu Matajurja zgradili planinsko kočico. «La Società sciovie Matajur» bo zgradila verjetno tudi hotel

IZ IDRISKE DOLINE

Smrtna prometna nesreča

Pretekli teden se je smrtno ponesrečil 21-letni Vladimir Sgiarovello iz Prapotnega, kjer je živel pri svojih starih stricah, edinih njegovih sorodnikih. Nesreča se je dogodila na cesti, ki vodi iz Osoppa proti Bujam. Iz ustavljene ure domnevajo, da se je nesreča dogodila ponoči, a so jo mimoidoči zapazili šele proti jutru in tako je bil ponesrečenec vso noč na mrazu in brez pomoči. Z avtomobilom se je zaletel v drog in potem strmoglavil v obcestni jarek in dobil tako hude poškodbe, da je še isti dan umrl.

Pozneje je bilo ugotovljeno, da je bil avtomobil ukraden. Kako je prišel Sgiarovello do avtomobila in če je bil še kdo poleg, to sedaj raziskujejo karabinjerji. Domačini pravijo, da je bil dober fant in zato je ta novica vse tem bolj prizadela.

Nova javna razsvetljava

Te dni bo dal komun v apalt napeljavo nove električne razsvetljave v vaseh Ibana, Bodigoj, Čelo in Oborča. Predvidevajo, da bodo ta dela stala okoli 12 milijonov lir, za kar bodo dobili državni prispevek.

Telefon tudi v Kravoretu

in v Novakovcih

Končno bosta dobili telefonsko napeljavo še dve va-

in restavracijo. Ta družba je pred nedavnim zaradi teh načrtov že sklenila, da bo povečala svoj kapital in je tudi povabila vse športnike in gospodarske operatorje, naj kupijo nove delnice, ki so se takoj odzvali in zato se predvideva, da bodo v kratkem dosegli vsoto, ki je potrebna za realizacijo novih del, ki so v načrtu.

IZ TERSKE DOLINE

Silen požar v Teru

Ogenj uničil dva senika, dva hleva in drvarnico - Poginili sta dve kravi in koza

V vasi Ter je prišlo pred dnevi do silnega požara, ki je v parih urah uničil dva senika, dva hleva in drvarnico, poleg tega pa sta poginili tudi dve kravi in ena koza. Ljudje so opazili ogenj ob treh zjutraj, ko so se iz poslopij dvigali že visoki plameni. Prizadeta lastnika sta Julija Lendaro in Tranquillo Cullino. Sprva so skušali pogasiti ogenj s pomočjo domačinov, a ker je grozilo, da plameni oplazijo še stanovanjske hiše, so poklicali na pomoč gasilce iz Vidma. Na žalost so rešili le Lendarjevo kravo, dočim sta Cullinovi pogoreli.

Do požara je prišlo verjetno zaradi kratkega stika. Računajo, da je ogenj povz-

ročil za okoli pet milijonov lir škode.

HUDA PROMETNA NESREČA

Pred dnevi se je na cesti, ki vodi iz Cente v Ter, dogodila zelo huda prometna nesreča, kjer je izgubil življenje 33 letni Lino Biasizzo iz Cente. Do nesreče je prišlo ne daleč od vasi Njivica, kjer sta se zaletela na ovinku nek kamion in avtomobil, ki ga je upravljala Biasizzova žena Mirjam Kusič. Pri silnem trčenju je na licu mesta izdihnil Biasizzo, dočim so šoferja kamiona odpeljali v bolnico zelo poškodovanega in je njegovo stanje zelo resno.

FOJDA

Uredili bodo cesto v Cenebolo

Te dni so pričeli urejevati cesto, ki poteka po pobočju Ivanca in ki se pri Tamorah odcepi proti Ceneboli. Cesto bodo dobro potlačili in jo posuli s peskom se pred no zapade sneg. Če bi bila dobro vzdrževana, ne bi prav nič zaostajala za drugimi turističnimi cestami, saj poteka po lepi okolici in se z nje nudi krasen razgled po dolini in ravnini.

REZIJA

Mati in hčerka žrtvi prometne nesreče

Vso dolino Rezije je zelo pretresla strašna novica, ki se je takoj kot blisk raznesla po vseh vaseh, da sta 39-letna Marija Siega poročena Di Lenardo in njena hčerka 9-letna Dino iz Osopja postali žrtvi prometne nesreče v Lombardiji, kamor so se pred parimi leti izselili z družino. Družina

Di Lenardo je živela prej več let v Trbižu, kjer je bil Silvio, mož rajnje Marije Siega, zaposlen kot zidar in so prišli v okolico Milana šele pred tremi leti. Nesreča se je dogodila, ko je mati peljala v šolo hčerko Dino in eno leto starejšo Nadjo. Nasproti jim je privozil nek avto, ki se je z vs-

Marija Siega por. Di Lenardo ter njeni hčerki Dina in Nadja.

IZPOD KOLOVRATA

Praznovanje svete Barbare zaščitnice rudarjev

Letos so upokojeni rudarji, katerih imajo naše vasi kar precej, proslavili kar se da lepo svojo zaščitnico - sveto Barbaro. Ze zgodaj zjutraj na dan njenega godu (4. decembra) so se zbrali rudarji iz Sv. Lenarta, Srednj, Dreke in Grmeka v Klodiču, da so potem prisostvovali slovesni maši, nato pa so šli vsi skupaj na domače pokopališče, kjer so položili venec pred križ, ki je bil postavljen v spomin umrlim rudarjem, drugi venec pa so položili pred spomenik padlim v vojni. Blagoslovili so tudi svoj novi prapor.

Cerimonije so se udeležili tudi nekateri župani iz Nadiške doline in deželni svetovalec Del Gobbo, ki je prisotne pozdravil s priložnostnim govorom, pred njim pa je spregovoril tudi domači župan Lucio Zufferli. Nastopil je tudi pevski zbor iz Ljes, ki je izvajal več narodnih in drugih pesmi. Ob zaključku pa so se vsi podali na slavnostno kosilo v Klodiču, nekateri pa so slavje še podaljšali in se podali na obisk v Idrijo, kjer so znani živorebrni rudniki in je tam torej tudi dosti rudarjev. Vrnili so se domov šele pozno ponoči v veseljem prazničnem razpoloženju.

Smrtna kosa

K zadnjem počitku na pokopališču v Lesah smo spremlili gospo Leticijo Rucchin vdovo Zufferli, mamu župana grmeškega komun. Bil je zares veličasten pogreb, saj so se od rajnje poslovili ne samo številni njeni vaščani in prijatelji iz okoliških krajev, ampak tudi predstavniki komunskih oblasti. Rajnka Leticija je bila vsem zelo priljubljena, ker je bila skrbna mati in dobrosrčna in delovna žena in zato jo bodo vsi, ki so jo poznali, ohranili v najlepšem spominu.

Družina Di Lenardo je zelo poznana v Reziji, saj živijo v Osopjanih še vsi sorodniki Silvia in rajnje Marije, katerim izrekamo naše globoko sožalje.

Državna pomoč za škodo ki jo je prizadejalo neurje

Te dni je prišlo na komun sporočilo, da je notranje ministrstvo dodelilo Reziji en milijon in pol lir prispevka za škodo, ki jo je prizadejalo zadnje neurje. Poškodovanih je namreč več cest, kanalizacija in vodovod. Z deli bodo pričeli čim bo dopuščalo vreme.

Umrl je tudi Jožef Klodič, star 73 let iz Grmeka. Bil je zelo poznan daleč na okoli, ker je bil nekaj let spravni sodnik (Giudice conciliatore) na komunu. Bil je tudi prvi tajnik komunske sekcije direktnih obdelovalcev zemlje. Kako je bil priljubljen med ljudmi, je pokazal veličasten pogreb, kate-

rega se je udeležila vsa vas in številni njegovi prijatelji iz sosednjih vasi.

Ugriznil jo je pes

V čedadsko bolnico so morali peljati 58-letno Matildo Jurman iz Dreke, ker jo je ugriznil pes v desno nogo. Če ne nastopijo komplikacije, bo Jurmanova ozdravila v dveh tednih.

IZ NADIŠKE DOLINE

Važen shod kmetov v Gorenjem Trbilju

Pretekli teden je Deželna ustanova za razvoj kmetijstva v Furlaniji-Julijski krajini (Ente regionale per lo sviluppo dell'agricoltura) organizirala v Gorenjem Trbilju važno konferenco, katere se je udeležilo kakšnih sto domačinov, župan, nekateri komunski svetovalci, zastopniki pokrajinskega inšpektorata za kmetijstvo in drugi, da so razpravljali o sedanjem kritičnem stanju tega predela Nadiške doline in kaj bi bilo potrebno ukreniti, da bi se stanje izboljšalo.

Iz poročil in številnih intervencij domačinov so prišli do konkretnih zaključkov. V prvi vrsti bi bilo potrebno radikalno spremeniti sedanja način živorenje, ki je vedno bila glavni vir dohodkov hribovskih vasi, ki pa na žalost peša. Ljudje namreč goje vedno manj živine, ker ni delovne sile pri hiši in še to tako kot pred sto in več leti. Bilo je govora tudi o emigraciji, tej kraveči rani naših vasi. Potrebno bi bilo ustvariti na domačih tleh take pogoje, da bi zadržali doma mlado delovno silo, ki se sedaj masovno izseljuje v tujino. Vsako leto odhaja od doma toliko in toliko mladih in ti si v tujini postavijo novo ognjišče in se nikdar več ne povrnejo. Nadalje so razpravljali tudi o drobljenju zemljiške posesti, ki tudi jako slabi lokalno gospodarstvo, o potrebi pogozdovanja nešteti goličav, o pomanjkanju kolovozov, o previsokih davkih in o drugih problemih, ki jih mučijo.

V kratkem bo ERSA organizirala še v drugih krajih podobne konference, da bo tako seznanila kmete, kakšne namene ima ta ustanova, za katero še mnogi ne vedo. Dežela ima namreč v načrtu, da bo vložila velike kapitale za izboljšavo in razvoj hribovskega gospodarstva v Furlaniji-Julijski krajini, kamor spadajo tudi naše uboge vasi. Ljudje se morajo zato organizirati in se posvetovati s tehniko, da bodo skupaj proučili, kaj bi bilo potrebno najprej ukreniti, da se čim prej doseže zaželjeni cilj.

Sagre sv. Andreja

Za svetim Martinom, ki ga najbolj praznujejo v Čedadu, kjer se vršti tudi večdnevni «senjen», je v naših krajih tudi zelo priljubljen

svetnik Andrej. Tega imajo za patrona v Ahtnu, v Strmicu, v Erbeču in v Kravarju. Letos so ga posebno lepo počastili, ker je bilo kar dobro vreme in je prišlo na sagre tudi dosti ljudi iz okoliških vasi. Sem in tja se je vrnil domov tudi že kakšen sezonski delavec in zato je v teh dneh povsod zavladalo veselo razpoloženje. Še malo in kmalu bodo med nami zopet nešteti naši dragi, ki celo dolgo leto delajo po svetu in se bodo tale mesec vrnili za zimske počitnice pod rodni krov, da bodo v krogu svoje družine preživeli najlepše praznike leta.

PODBONESEC

Mali obmejni promet meseca novembra

Čeravno je bilo meseca novembra dosti slabih dni, je bil mali obmejni promet med Slovenijo in našo deželo izredno živahen, saj so v tem mesecu skozi osem obmejnih prehodov, kolikor jih je v Beneški Sloveniji, zabeležili kar 178978 prehodov. Največ jih je bilo skozi obmejni prehod v Štupci in sicer 174704, dalje so zabeležili v Učej 837 prehodov, na Mostu čez Nadižo v tipanskem komun 598 na Mostu Mišček 718, na Mostu Klinec 450, v Polavi pri Čepleskih 701, v Robediških 588, v Solarjih pri Dreki pa 382.

V RONCU VSI BOLNI

Epidemija influence se je neverjetno razširila v Nadiški dolini, posebno pa v hribovskih ronskih zaselkih, kjer je kar 80 odstotkov celotnega prebivalstva v postelji. Na srečo ni bilo do sedaj še nobenega smrtnega primera. Ljudje si pri vsakdanjih hišnih opravilih pomagajo eden drugemu in tako gre na srečo življenje mirno naprej.

NENADNA SMRT

Vse je zelo užalostila novica, da je na hitro umrl 69 letni Vitorio Milli iz Podbonesca, ki je prišel pred nedavnim iz Egipta, kjer se je rodil. Kot ponavadi je prišel popoldne v gostilno «parškofu», da bi popil kozarec vina in tam mu je prišlo slabo in se je zgrudil mrtev na tla. Takoj so ga peljali v čedadsko bolnico, a mu zdravniki niso mogli nič pomagati, ker je umrl zaradi srčne kapi.

OB OSEMDESETLETNICI SMRTI PETRA PODREKE

Bil je rodoljub, učitelj in prvi pesnik Beneške Slovenije

Prejšnji mesec je minilo osemdeset let, odkar je v Roncu umrl v sedemdesetletnem letu, zadet od kapi, župnik, učitelj, rodoljub in prvi pesnik Beneške Slovenije Peter Podreka.

Peter Podreka počiva na pokopališču v Roncu, kjer ima slovensko nagrobno ploščo z naslednjim vklesanim besedilom:

Tukaj
v miru Gospodovem počiva
č.g. PETER PODREKA
izgleden duhovnik
iskren Slovenec
pravi prijatelj ljudstvu
ki po njem
hvaležno žaluje
nečaki so mu ta kamen
v hvaležni spomin
postavili

roj. 1. 1822 - VM.L. 1889

Naj ob tej priložnosti še zapišemo, da je nagrobna plošča Petra Podreke poleg nagrobnika Ivanu Trinku edini nagrobnik v Beneški Sloveniji, na katerem so spominke besede vklesane v slovenščini.

Ob stoletnici njegovega rojstva je Ivan Trinko napisal o njem, da je dovršil semenišče v Vidmu leta 1848. ter nato nastopil službo kaplana v Trčmunu, kjer je služboval 8 let. Peter Podreka ni izvrševal samo svojega duhovniškega poklica, temveč je bil vsakomur s celim življenjem in delom za vzgled. Ko je v tistih krajih razsajala kolera, se je popolnoma žrtvoval za ljudstvo, čeprav je s tem postavljal v nevarnost svoje lastno življenje. Obiskoval je bolnike - zdravnikov v tistih krajih takrat ni bilo - jim stregel, dajal zdravniške nasvete, zdrave učil, kako naj se obvarujejo pred boleznijo in tako s svojim delom marsikoga rešil smrti.

Leta 1857. je bil na žalost vseh vaščanov imenovan za župnijskega kaplana v Sv. Petru, kjer je ostal 17 let. Bil je med ljudmi silno priljubljen in vsi so ga spoštovali. Dolgo se je pri oblasteh trudil za zidavo župnijske cerkve, toda ni uspel. Prosil je za premeštevitev v Ronc, kjer je z neizpremenjeno skrbjo in točnostjo izvrševal svoj poklic in se mnogo brigal tudi za gospodarska vprašanja vasi in za blaginjo zaupanih mu vaščanov.

Peter Podreka je bil veselega značaja, prijazen, miroljuben, duhovit in gostoljuben. Posebno rad je imel mladino. Italijanski znanci so ga imenovali «il gentil' uomo della montagna».

V Roncu se je posvetil sadjarstvu in je bil tudi večkrat odlikovan. Svojega znanja in izkušnje pa ni držal samo za-

se, temveč jih je dal ljudstvu, ki mu je bilo za njegovo nesebično delo vedno hvaležno.

Ivan Trinko je pisal o Podreki, da zasluži, da se ga hvaležno spominja vsak Slovenec, saj lahko trdimo, da je bil prav Podreka tisti, ki se je prvi med beneškimi Slovenci zavedel svoje narodnosti in to zavest tudi zbudil med drugimi Benečani. Leto 1848 je bilo leto splošnega narodnega preporoda in prebujanja narodne zavesti med vsemi slovanskimi narodi, ki so bili vključeni v avstrogrško monarhijo. Val novega življenja je prodril tudi v Soško dolino, v Kobarid in Tolmin. Iz Trčmuna v Jevšček in Livek pelje gorska pot v te kraje. Cesto je Podreka prehodil in se sestajal s takratnim vikarjem in ravnateljem semenišča dr. Hrastom. Stiki ki jih je imel Podreka s soskimi Slovenci, so vplivali nanj kot na Slovenca in ga napolnili z narodnim čutom. Lskra rodoljuba je v njegovi duši živo zatlela in vzplamtela.

Ivan Trinko pravi v življenjepisju o Podreki dalje: Slovenci, ki že od mladih nog živite v svojem okolju, ne morete pojmovati, kako je mlademu, šolanemu človeku, ki se zaveda, da živi v tujem okolju in ne pozna drugega naroda, razen onega, na katerega je priklenjen, čeprav se z njim ne ujema niti v jeziku niti v navadah, z narodom, ki ga zaničuje. Ne morete si predstavljati, kako mu je, če se slučajno, nepričakovano zave, da je na svetu velik narod, ki govori njegov domači jezik, ki ima svojo omiko, svojo književnost, svoje slavne može itd. Zbudi se kakor iz neprijetnih sanj in veselo presenečen spozna kam pripada, kje ima svojce v pravem pomenu, kje ima poleg osebne tudi splošno narodno družino, h kateri se sme, more in tudi mora prištevati. Zdi se mu, da se je prebudil k novemu, že nekoliko zamujenemu življenju, da je našel samega sebe in da hoče z vso silo živeti na novo.

Tako se je zgodilo mlademu trčmunkemu kaplanu. Oklenil se je z vso dušo svoje narodnosti. Naročil se je na slovenske liste, nakupil si slovenskih knjig in se začel učiti slovenščine. Obenem pa je vzpodbujal k zavednosti tudi druge ter širil med njimi slovenske knjige. Nazadnje je začel tudi pisati slovenski in skladati pesmi. Pesniške zmožnosti mu ni manjkalo, le jezik mu je v začetku delal preglavice. Vendar je tudi to prebredel in nekaj njegovih pesmi je bilo natisnjenih v

«Zgodnji danici» in «Zori». Najbolj znana njegova pesem je «Slavjanska», ki je bila natisnana leta 1874.

Ko je prišel nekoč v Kobarid, so mu tamošnje pevke zapele njegovo «Slavjanko», za katero je zložil napev Carli.

Najboljša njegova pesem je «Slovenija in njena hčerka na Beneškem», ki je bila objavljena v «Soči» leta 1871.

Peter Podreka se je rad družil z dijaki in bogoslovci in jim priporočal slovenske knjige. Posojal jim je iz svoje knjižnice. «Na, na puobič, boš videl, kake bukve imajo Slo-

vinj», in se pri tem dobrodušno smejal.

Ko je bil nekoč Ivan Trinko pri njem še kot dijak, mu je Podreka pokazal kot veliko svetinjo Prešernove pesmi v prvi izdaji in krasni vezavi. «Vidiš, vidiš, puobič», mu je rekel, «takih pesmi je malo na sviete. Telih ne dam ven z rok» in jih je skrbno shranil.

Tak je bil Peter Podreka, plemenit mož, učitelj ljudi, s katerimi je prišel v stik. Njegovo rodoljubno prizadevanje ni ostalo brezplodno, zato se ga ob obletnici njegove smrti tudi s hvaležnostjo spominjamo.

RAZPIS ETNOGRAFSKEGA NATEČAJA SPZ

«KAJ SO MI PRAVILI STARI,»

Slovenska prosvetna zveza razpisuje etnografski natečaj z namenom, da zbudi med študirajočo mladino zanimanje za eno izmed pomembnih znanstvenih disciplin, ki pri Slovencih žal še vedno ni tako razvita kot pri drugih evropskih narodih. O pomembnosti takega dela se boste sami lahko prepričali, če se le ozrete okoli sebe in pogledate, s kakšno naglico se pristna domačnost naših vasi umika pred vsemi dosežki sodobne znanosti. Naš namen je vsekakor daleč od tega, da bi hoteli zaustaviti razvoj. Hoteli bi le navaditi mladino na to, da bi ne glede na njeno dovzetnost za novo znala ceniti tudi staro.

Slovenska prosvetna zveza razpisuje natečaj za najboljšo delo na temo: «Kaj so mi pravili stari».

Natečaja se lahko udeležijo:

a) dijaki nižjih srednjih šol, b) dijaki višjih srednjih šol, c) akademiki ter absolventi višjih srednjih šol.

Za natečaj pridejo v poštev dela z vseh področij ljudske kulture: opisi kmečkega dela in značilnih orodij; spisi s področja živinoreje, čebelarstva, ribolova, lova; opisi obrtniškega dela, predvsem poklicev, ki izumirajo (kammariji, perice, peki, pedrice); opis ljudskih (narodnih) noš; dela, ki obravnavajo prehrano naših ljudi v starih časih; opisi hiše in drugih poslopij, hišne opreme, življenja na kmečkem domu; opisi značilnih šeg in običajev v teku leta (opasila, romanja, običaji ob raznih praznikih ter važnejših kmečkih delih, raznih likofih); opisi šeg, ki spremljajo važnejše dogodke v življenju (rojstvo, fantovske in dekliske družbe, poroka, smrt); vsa dela s področja duhovne kulture (ljudske pesmi, pravljice in pripovedke, otroške pesmi, uganke in zbudljivke, pregovori, zagovori proti boleznim in drugim nesrečam, ljudski plesi, ljudska glasba, ljudski ornamenti, ljudska verovanja in vraže, ljudsko znanje o naravi in pojavih v njej, vremenske napovedi, ljudsko zdravilstvo).

Udeleženci natečaja lahko črpajo gradivo iz vseh krajev, kjer živijo Slovenci v Italiji, podlaga naj jim bo predvsem to, kar so sami slišali od starejših ljudi, kar so z bistrim očesom okoli sebe opazili, o tem spraševali in zabeležili. Če je mogoče, naj bodo dela opremljena tudi z risbami ali fotografijami, seveda če snov sama to zahteva. Glede zahtevnosti bo za a) skupino zadostoval navaden spis na dveh ali treh straneh, nekaj več znanstvenega napora pa lahko pokažejo udeleženci b) in c) skupine.

Dela bo ocenjevala posebna komisija, ki jo imenuje Slovenska prosvetna zveza, in sicer se bodo ocenjevala dela vsake skupine posebej.

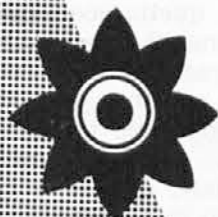
Prvi trije uvrščeni v vsaki skupini prejmejo lepe nagrade tako v obliki knjig in plošč s področja slovenske ljudske kulture kot tudi v obliki tehničnih pripomočkov, brez katerih je danes delo na etnografskem področju precej težavno (magnetofon, fotoaparati itd.). Poleg tega bomo njihova dela objavili v tukajšnjem periodičnem tisku. Objavili bomo tudi nagrajena dela, ki bodo primerna za objavo. Če bo to potrebno, bo dala komisija pred objavo avtorju napotke, kako naj delo popravi ali izpopolni.

Poslana dela naj bodo po možnosti natipkana v štirih izvodih, za dijake zadostuje navaden čitljiv rokopis. Označena naj bodo z naslovom in šifro, na vidnem mestu pa mora biti navedeno, v kateri skupini avtor tekmuje. Podatki o avtorju naj bodo v posebni zalepljeni kuverti, na kateri naj bo naveden naslov dela in šifra. Vsakdo lahko sodeluje z več deli, le da mora pri vsakem delu uporabiti drugo šifro. Dela morajo prispeti na SPZ — Slovenska prosvetna zveza Trst, ul. Geppa 9-II. - 34132 — do 15. aprila 1970. Rezultate bomo razglasili pred koncem šolskega leta 1969-70.

Po razglasitvi rezultatov bo SPZ organizirala za udeležence natečaja izlet v Ljubljano, kjer si bodo udeleženci ogledali ustanove, ki se v Sloveniji bavijo z etnografijo in folkloristiko. Nagrajenci se bodo izleta lahko udeležili zastonj, ostali pa na lastne stroške.

ZA VSAK DAN IN OB VSAKEM ČASU

Tovarna
kemičnih
izdelkov
Ljubljana
Vič

Špedtrans
Maribor
JUGOSLAVIJA

mednarodni in tuzemski transporti
Maribor, Meljska cesta 16

telefoni: direktor	25-482
vodja komerc.-	
prometne službe	32-555
mednarodni transporti	32-655
tuzemski transporti	32-955

Vršimo mednarodne in tuzemske transporte hitro - solidno - poceni!

Se priporočamo!

ŠPEDTRANS - MARIBOR

Koteks Tabus

EXPORT — IMPORT
Ljubljana — P. p. 415
JUGOSLAVIJA

Telefon: centrala 312-211, generalni direktor 311-353

Brzjava: KOTO Ljubljana, Teleprinter 31-298, Poštni p. 415

predmet poslovanja je trgovanje na debelo import-export, surove in predelane kože, vse vrste usnja, obutve, usnjena galanterija in konfekcija, umetno usnje, ščetine, volna, dlake, gumirana žima, krzna, kožni in usnjeni odpadki, industrijske maščobe, strojila in pomorna sredstva za usnjarsko in čevljarstvo industrijo

ZASTOPSTVA INOZEMSKIH FIRM

Obiščite našo novo trgovino visoke mode

BOUTIQUE
v poslovni stavbi
Ljubljana, Miklošičeva 5

Ohranimo naše stare ljudske običaje

Naše vasi, posebno tiste, ki leže visoko v bregeh, so verne vasi, čeprav nimajo vse verouka, pridig in cerkvenega petja v domačem jeziku. Ohranile so zato tudi dosti lepih slovenskih navad, posebno kar se tiče praznikov in sicer največjih cerkvenih praznikov, kot so božič, novo leto, velika noč itd.

Za božič se posebno skrbno pripravljajo. O teh pripravah je naslednje sporočilo:

«Na dan 16. decembra se začne božična devetica, ki jo uredijo po domače v svojih hišah. Ta je takuò stara, de nobedan na vje, od kadà je. Višnò, de traja že od pamti-veka. V vsaki vasi se zbere devet družin, katerih vsaka muora držat adnò nuoč «sveto družino» par sebeb. U izbi napravijo an oltarič, na katerim postavijo podobò sv. Družine, jo lepuo okrasijo z maham an z brjenjovimi vejicami, potem nastaknejo okuole paržgane svječice. Po večerji se hiše spraznejo, vsa vas pride molit; ženè, čèče, puobi, mo-

žje an še otroc', ki takuò radi zaspijo na kloph potlej, ko so siti... Po rožarju gospodinja ugasne svječice an sname dol' sveto podobò. Tadà usi paržgejo svoje «lumine», ki so jih parnesli s sabo, an gredo u procesijo do druge hiše. Pru ganljiv je nagovor, s katerim ta parva gospodinja izroči «sveto Družino» ti drugi gospodnji an kakuò ta-le jo sparjema, ti presune sarcè... U procesiji pujejo litanije al' kako drugo Marijino pjesam. Od božiča do svječnice «sveta Družina» ostane ta par ti zadnji hiši, ki jo je sparjela; tekrat po litanijah pujejo samuò tole staro pjesam:

O čuj, o čuj
sosjedac muoj,
kaj jest tebè povjem,
Kaj se j' zgodilo
nocoj to noč
glih sedam ur pred dnev.
H menè je paršu
edan fant,
je mev presvetli, sonèni

[gvant.

Je biu vesen,
je ljepo pjeu,
menè je gorè zbudiu.

Mi je ukazu ustati,
niè viè zaspati,
tje u Betlem se podat.
Pred uoslove jaselca
uosliè, uoliè ga gledata
družinca Ježušova...
Marija tud' njema
t'kaj pleníc.
de b' Ježusa povila sadaj.
Okuole štalce
snijeh leži,
skuoze šprancevjetriè brenèi.
Vas mraz teče

j' an snijeh,
notre leži ta prav Sin božji.
Nobedan nje
t'kaj smiljen biu,

de b' Boga u hišo pustiu.
Je muoru tarpjet,
j an tajšan mraz,
kater je rješu' nas!».

Okrog hiše in po sobah vse posnažijo. Celo kuhinjska posoda se mora za praznike lepo svetiti. Gospodarij poskrbe gospodinjam za dobra suha drva. Na božični večer ali na sveto noč se zberejo doma vsi člani družine. Ta večer zelo spoštujejo in ne hodijo v druge hiše, najmanj še v gostilne. Na sveto noč in naslednji «božji dan» nihče nikogar ne vabi v goste na kosilo ali večerjo.

O tej neposredni božični pripravi nam poročajo takole: «Vsako lieto Božič dela gospodinjam velike skrbi. Gospodar je ljen in ne mara pobjeliti hiše, de bi mogle za cajtan oribati podè in ofrigati vso hišno posodo, kjer za sveto nuoč muore bit u hiši vse čisto in svetlo, pru svje-toče. Gospodar le poskrbi, de ne manjka dobrih in suhih «ščin» (poljen), kjer na sveti večer muore ogenj biti čist, brez kadu (kadiža).

Na božično viljo imajo gospodinje puno djela zavojo pripravjanja štrukju, kier štrukji ne smjejo manjkati u nobeni, tudi narbuj ubogi hiši. Gospodinja razširi na mizi

EMIGRAZIONE E POTERI PUBBLICI

LE FORME DI INTERVENTO

Si è molto parlato come il fatto emigrazione dia luogo a due forme d'intervento pubblico: quello economico, in funzione di una politica dell'emigrazione che costituisce un capitolo particolare della generale politica economica italiana; quello assistenziale, diretto a rendere meno dura la sorte dei lavoratori emigranti in tutti i momenti del loro travaglio.

Sul piano assistenziale

Di questo specialmente vogliamo parlare, anzitutto ricordando come lo Stato sia tempestivamente intervenuto con una legislazione speciale a difendere l'emigrante dalla speculazione dei vettori che, quando il massimo flusso migratorio si verifica verso l'America, avevano preso gli emigranti a materia bruta di sfruttamento ignobile, che faceva

del lungo viaggio un calvario.

Ricordando ancora che, con la costituzione, nel 1900, del Commissariato Generale dell'Emigrazione, questo ha sistematizzato la propria funzione assistenziale affidandola tecnicamente ad alcune istituzioni che con intento suggerito da una esplicita concezione sociale a tale funzione erano particolarmente indicate.

L'azione assistenziale così organizzata non ha esaurito il campo sia in Italia sia all'Estero ed altre private istituzioni sono sorte con mezzi vari per andare incontro ai bisogni degli emigranti (familiari, religiosi, ecc.).

Una politica assistenziale in questo ampio senso è andata sviluppandosi dopo la liberazione, quando l'emigrazione ha potuto essere ripresa. Il fascismo aveva fatto dell'emigrazione un vero reato. Preoccupato dal dre-

naggio demografico che essa determinava e che necessariamente diminuiva quella potenza militare che esso credeva assicurata dal numero delle baionette, ma soprattutto legato ad una concezione autarchica della economia per cui vedeva nella cessione di mano d'opera una diminuzione del potenziale industriale della nazione, il fascismo credette di risolvere il problema chiudendo l'Italia in un campo chiuso. Ciò che non poteva essere ammesso dal nuovo assetto democratico, che non poteva negare piena libertà di movimento al cittadino.

Si è creduto però di impedire gli aspetti negativi di una libertà di movimento che poneva il singolo emigrante alla mercè della propria insufficiente preparazione sia tecnica, sia giuridica, sia culturale, stabilendo un sistema di emigrazione controllata, sulla base di accordi bilaterali con gli Stati di immigrazione.

Non è detto che il sistema abbia funzionato e funzioni egregiamente, tanto è vero che l'emigrazione clandestina si è rivelata subito come fenomeno di grande estensione, anche perché gli strumenti della politica di controllo (commissioni internazionali, centri d'emigrazione, iscrizione nei ruoli, assegnazione di contratti

di lavori ecc.) si rivelarono insufficienti, lenti e troppo spesso mezzi di ingiuste discriminazioni.

Per quanto riguarda le necessità assistenziali crediamo di sintetizzare la questione nei termini seguenti.

L'assistenza interna viene compiuta dal Ministero del Lavoro per quanto attiene agli arruolamenti e i trasferimenti. Presenta notevoli carenze per la pesantezza e la lentezza del suo ordinamento burocratico.

Non è preceduta da una sufficiente attività informativa e formativa dell'emigrante, che è oggetto di una preparazione tecnica affrettata e troppo spesso inconcludente.

L'assistenza all'estero è affidata ai consolati, che però non sono dotati di mezzi realmente sufficienti allo svolgimento reale di una azione proficua, né sono tecnicamente attrezzati alla bisogna. Si aggiunga poi che ogni normale servizio reso all'emigrante all'estero è gravato di tariffe estremamente esose, che rappresentano per il lavoratore un ostacolo spesso insormontabile.

L'assistenza esercitata da istituzioni private all'estero è di scarso respiro e sempre intonata a particolari tendenze ideologiche, per cui risulta parziale e discriminatoria.

Per rendere meno dura la sorte dei lavoratori emigrati

Sul piano assistenziale, al fine di rendere meno dura la sorte dei lavoratori emigranti, l'attenzione di tutti deve orientarsi su cinque punti e precisamente:

1) **l'informazione.** Cioè la costituzione di servizi capillari, dai quali il lavoratore in procinto di emigrare possa essere messo al corrente di quanto lo può interessare andando all'estero a lavorare in tale o tal altro paese;

2) **la preparazione professionale,** che se fatta in limite deve pur essere fatta con mezzi adeguati perché non risulti illusoria, e la preparazione civile dell'emigrante;

3) **l'accompagnamento** con un funzionamento alle stazioni interne e di confine, di un efficiente servizio di guida;

4) **i centri di emigrazione** più agili e meglio dotati;

5) **all'estero un servizio sociale** presso i consolati sufficiente per mezzi personali e finanziari ad un funzionamento che non sia burocratico e asfittico; un servizio sociale non appaltato a singole istituzioni private, ma direttamente gestito dallo Stato a favore di tutti i cittadini emigrati e non di quelli che accettino una determinata etichetta.

Il testo della Proposta di Legge per l'assunzione nella Amministrazione dello Stato degli emigrati

E' stata presentata alla Camera dei Deputati, per iniziativa degli onorevoli Bianchi Fortunato, Bianchi Gerardo, Gerbino Giuseppe, Russo Ferdinando e Sinesio Giuseppe una proposta di legge che propugna l'assunzione obbligatoria al lavoro, nelle amministrazioni dello Stato italiano, degli emigranti già occupati alle dipendenze di amministrazioni pubbliche straniere.

La proposta, come è detto nella presentazione, «è intesa a consentire alle pubbliche amministrazioni di avvalersi di esperienze professionali, che non potranno risultare utili anche al funzionamento dei pubblici servizi», e nello stesso tempo a favorire una particolare categoria di reimmigrati, tenendo conto del fatto che «mentre i lavoratori che hanno svolto in altri paesi una attività nel cam-

po dell'industria, dell'agricoltura e del commercio, possono trovare un reimpiego nei vari settori di lavoro privato, diversa è la situazione di coloro che hanno disimpegnato una attività alle dipendenze delle pubbliche amministrazioni estere».

Dopo aver precisato che l'assunzione dovrebbe aver luogo senza concorso, si specifica che «per garantire la piena funzionalità delle pubbliche amministrazioni, si è stabilito che le assunzioni possono essere effettuate soltanto per le carriere esecutive ed ausiliarie, stante la necessità che per le altre carriere, e cioè per quelle direttive e di concetto, il relativo personale venga assunto attraverso un severo accertamento della capacità, della preparazione, ecc., accertamento che solo un pubblico concorso può assicurare».

Razzismo svizzero

Il 7 giugno 1970 il popolo svizzero sarà chiamato ad un appuntamento importante: dovrà cioè dire se vuole o no il rimpatrio forzato di 413.000 stranieri, al ritmo di 100.000 all'anno. Dovrà dire in che misura appoggia o respinge l'iniziativa Schwarzenbach «contro l'inforestieramento».

Non è una data lontana, e la campagna, pro o contro, è in sviluppo. Di alcuni aspetti di essa ha scritto fra altri, l'Inviato del quotidiano «Il Giorno» di Milano, Maurizio Chierici, con quanto qui ci sembra interessante riportare.

Non è una data lontana, e la campagna, pro e contro, è in sviluppo. Di alcuni aspetti di essa riferisce

L'agenzia pubblicitaria dalla grafica che incantata attende la risposta dei computer. L'inchiesta di mercato ha già ammucciato le sue schede. Cinquemila: raccolgono pareri sollecitati con pignola precisione. Adesso tocca alle macchine: dividerli, catalogarli, offrire le percentuali. E quando le percentuali arrivano sui tavoli, ecco che scatta la fantasia dei persuasori occulti. Per usare una parola che sta vivendo la sua estate, si cercherà di far «strisciare» il prodotto nelle abitudini di 5 milioni di svizzeri. Perché gli svizzeri devono continuare ad «usarlo», devono apprezzarlo; e poi il discorso è più rigoroso: non possono permettersi di abbandonarlo.

Il «prodotto» sono i lavoratori stranieri. Su 900.000, 600.000 sono italiani; 410.000 che sgobbano, 190.000 che restano a casa, che vanno a scuola, che invecchiano al tavolo dei figli. Donne, bambini, anziani. Soprattutto costoro fanno stizzare le colonne xenofobe del deputato James Schwarzenbach (grande famiglia di Zurigo, editore, tessitore a Lione e a Manchester),

promotore del referendum che vuol gradualmente sfoltrire (il rigetto contempla 100.000 lavoratori all'anno) la presenza straniera. Un referendum richiede 50.000 adesioni da presentare alle Camere. Ne sono arrivate 72.000, in un baleno. Dalla Svizzera interna, dai padroni di casa di lingua tedesca, si è pensato. Ma lo spoglio riserva sorprese. Quasi 7.000 firme salgono dal canton Ticino (270.000 abitanti); se (1.250.000 abitanti), il resto appena 10 dall'angolo francese dai 20 cantoni tedeschi.

Percentualmente il Ticino, dove si parla italiano, dove la cultura italiana alimenta una indipendenza linguistica che redime dalla soggezione economica questa parte sottosviluppata della Confederazione, il Ticino dicevamo, ha risposto con maggiore slancio all'invito razzista di Schwarzenbach. Perché? Ci spiegano le ragioni. I vecchi hanno memoria buona per le prediche di Mussolini («terra nostra da sempre, la nostra stessa lingua, ha da essere una provincia lombarda») che, con le nuvole scure sul cielo d'Europa, devono aver messo i brividi in quei neutrali sereni. Poi l'astio campanilistico che taglia la gente di frontiera, infine un sentimento più sottile: il voler dimostrare agli svizzeri ricchi d'essere con loro «per il bene della nazione», nel momento in cui si deve pesare la convenienza o meno della presenza italiana.

Si è discusso, si è polemizzato, ormai ci si avvicina alla stretta finale. Con molta vergogna il 7 giugno del 1970 (fra sei mesi) gli svizzeri saranno chiamati a votare una proposta il cui razzismo non ha in Europa altri esempi. In questo secolo, se non i moduli deliranti della politica hitleriana.

pšenično testuò, ga razrježe na koščiče, loži na vsak koščič po adno žlico «gubančanja» (zmljete orjehe an lješnike, suho grozdje) in ga zavije u testuò takuò, de na koncih zavitka ima kaker majhana ušesa. Kr so vsi koščiči zaviti, jih vsuje vse ukupe u vrjelo uadò, jih prevreje in kr se vzdignejo in pridejo vsi na varh, so kuhani. Potle jih posname s kuharincu v veliko skljedò, jih oblije z zavrtò mastjo, potrese nanje cukar in večerja svete noči je nareta... Otroci, ki so ves dan napravljali «jaslice» tam v kotu, že čakajo okuole mize, za katero se zbere vsa družina; tudi strici in tetè, šuolarji, ki za sveto nuoč pridejo domov... Na sveto nuoč je prou, de so vsi ta domà, de vsa družina se zbere pri svetonuočnih štrukjah... Po vasi je vse tiho, puobje ne hodijo okuole; še oštarije so prazne, kjer na sveto nuoč nie prou hodit okuole — je sveta nuoč!».

Na božični večer že v prvem mraku začno z zvonovi «natukati». Oj tisto divno beneško zvonjenje, ko ima vsaka cerkva tako krasno uglašeno zvonove, se prav mило razlega do desete ure v noč.

Po družinah postavijo jaslice na zeleni mah. Pridnim

otrokom ponoči Jezus «prinese» namreč tudi darove, ki jih zjutraj najdejo pri jaslicah. Zato pa zvečer, na sveto noč, otroci prav skrbno silijo mame, naj z njimi «molijo naprej» sv. rožar. Pa tudi zato, ker po molitvi dobe «štrukje» (štruklje), ki jih pred molitvijo nihče ne sme jesti.

Na sveto noč fantje ne smejo po vasi prepevati. Vse mora biti tiho. Vsi molijo sv. rožar. Na božični dan pa morajo med veliko mašo vse hiše, gostilne, prodajalne biti zaprte. Ta dan vsi, tudi tisti, ki redko kdaj vidijo cerkev od znotraj, gredo v cerkev «na božji mir» in prinese k darovanju dar ali «ufar» za gospoda «nunca». Med darovanjem okrog oltarja vsa cerkev poje staro koralno slovensko narodno pesem:

«Ta dan je vsega veselja,
Devica je rodila tega Sina bo-
[žjega,
našega Odrešenika,
Stvarnika nebeškega
in angelskega kralja.

Kdo je slišal glih ta glas?
Devica je rodila Boga,
— Devica je ostala. —
Je čudo preveliko,
Je čudo preveliko.

Tekstilna industrija Ajdovščina

"TEKSTINA,"

Edinstveni uspeh v tekstilu

je dosegla TEKSTINA iz Ajdovščine s svojim novim proizvodom TEXON. Umetno usnje TEXON se v današnjem času vse bolj uporablja v oblačenju in tapetiranju. TEXON je mehak, zračen, ne propušča vode, se šiva in čisti ter ima vse dobre lastnosti pravega usnja in tekstila.

TITAN
KAMNIK
JUGOSLAVIJA

tovarna kovinskih izdelkov in livarna

- fitinge črne in pocinkane
- obešanke navadne in cilindrične
- gospodinjске strojčke
- ulitke iz sive in temperne litine.

CENJENIM POTROŠNIKOM PRIPOROČAMO NAŠE
IZDELKE

Ta pesem ima pet zelo lepih kitic. Poje jo v cerkvi staro in mlado.

Zanimivo je tudi, da bi bila velika zamera, če bi kdo ta dan ne šel k «ufru» ali darovanju.

Šele po kosilu se na «božji dan» sme stopiti v gostilno, vendar ne sme biti kričanja, ne ukanja. Tudi harmonike ne sme nihče vzeti v roke.

Take navade so skoraj po vseh naših vaseh. Ponckod je znana tudi kaj zanimiva stara pesem, ki slika rojstvo božje. Pesem se tako glasi:

«Sveti Jožef in Marija
po mestu sta hodila,
po mestu Betlehem.
Svet Jožef prosi mило,
da bi se kdo čezanji usmilo,
da bi pri ljudeh biu.
Ljudje so trdovratni, čejo,
da bi pred vrati stau,
pred vrati konc storiu.
Svet Jožef se je oglednu,

'no štalco je zagledu,
'no štalco razdrto vso.
Svet Jožef Mariji pravi:
«Marija, le notre se spravi,
tje v kotic, tje za se!».
Marija je zadremala,
ko se je sprebudila,
v krilcu našla Jezusa.
«O Jezus, dete moje,
zdaj je kraljestvo tvoje!».

LETNO OSTAJA VEČ KOT 10 MILIJARD LIR NAŠEGA DENARJA NEIZKORIŠČENEGA

Ustanovimo si lastno denarno ustanovo

Ko neprestano pišemo o ekonomskih in socialnih problemih naših vasi in dolin ter ugotavljamo nazadovanje in ekonomski propad tega področja, kjer živimo, včasih radi pozabljamo tudi na denarni potencial, ki ga imajo naši ljudje. V mislih imamo denar naših ljudi, predvsem pa naših ekonomskih emigrantov, ki leži naložen po raznih poštah, bankah in ne navsezadnje v nogavicah. Tu gre letno za več kot deset milijard lir, od katerih imajo koristi samo italijanske in druge banke, sami pa nimamo denarne ustanove, ki bi ta denar zbirala in ga investirala ter posojala v smislu naših koristi. Za zgled bi si beneški Slovenci lahko vzeli koroške Slovence iz Avstrije, ki imajo nenavadno široko razvito omrežje svojih hranilnic in posojilnic, le-te, oziroma njihove podružnice, pa lahko danes najdemo skoraj v sleherni večji slovenski vasi na avstrijskem Koroškem.

V tem smislu bo torej treba vzbuditi med našimi ljudmi smisel za združništvo in organizacijo lastnega denarnega zavoda, ki bi lahko s prihranki in služki naših ljudi, predvsem

pa ekonomskih emigrantov, odigral pomembno vlogo v ekonomskem razvoju in napredku našega področja. In tako bi s skupnimi močmi zbran kapital, ki naj bi bil beneškoslovenski kapital, lahko odločilno vplival tudi na italijanski kapital, da bi začel investirati na naše področje, kajti samo čakati na pomoč od zgoraj, na pomoč od dežele, pokrajine in države, je lahko samo varljivo upanje. Da je temu tako kažejo vse dosedanje naložbe in prizadevanje dežele za ekonomski razvoj naših dolin, ki so minimalne, brez pravega učinka in skoraj nimajo vpliva na propadanje

in izumiranje naših vasi in dolin.

Tako pa bi naš denarni zavod, če bi vanj vložili svoje prihranke in zasluge naših ljudi, veliko in vzpodbudno pripomogel k našemu ekonomskemu in socialnemu napredku, saj končno letna vsota preko deset milijard lir tudi ni niti tako majhna in niti tako nepomembna za gospodarski razvoj nas vseh. Zato še enkrat, zberimo svoje sile in se zgledujmo pri naših bratih na Koroškem, kjer prav slovenske hranilnice in posojilnice igrajo odločilno vlogo v gospodarstvu koroških Slovencev v Avstriji.

Zakaj ne po slovensko

Vprašanje slovenščine za naše izseljence, še posebej pa za njihove potomce, je postajalo iz leta v leto bolj pereče in zato ni nič čudnega, če je že pred nekaj leti Slovenska izseljenska matica iz Ljubljane izdala kratek priročnik za učenje slovenščine v štirih izdajah, ki je bil tudi hitro razprodan.

Zanimanje za slovenščino med izseljenci je torej zelo veliko in zato se je Slovenska izseljenska matica odločila izdati nov, primernejši učbenik. Dela se je lotil predavatelj na filozofski fakulteti v Ljubljani dr. Jože Toporišič, ki je tako pripravil učbenik za slovenščino za tujce po najmodernejši metodi, na gramofonskih ploščah in v knjigi.

gleščini in šest gramofonskih plošč s slovenskim besedilom. To torej pomeni, da je tečaj prilagojen angleško govorečemu področju zaradi največjega zanimanja med našimi rojaki v Ameriki, pozneje pa ga nameravajo izdati v verzijah za druge važnejše svetovne jezike, predvsem nemško, špansko, francosko morda tudi italijansko.

Knjiga in plošče s slovenskimi teksti so primerni za vse, za Slovence ali tujce, za tiste, ki slovensko že znajo, pa bi si hoteli znanje obnoviti, še bolj pa seveda za tiste, ki ne znajo ničesar in bi se je radi naučili.

Vsekakor moramo pozdraviti poludo Slovenske izseljenske matice, vendar bi želeli, da bi omenjeni tečaj slovenščine izdala tudi z italijanskim komentarjem, kar bi vsekakor zelo prav prišlo našim ljudem, ki bi se na ta moderen in zanimiv način izpolnili v knjižni slovenščini in spoznali tako bogastvo in zlahtnost slovenskega jezika.

Tečaj slovenščine, ki ga je torej pripravil prof. dr. Jože Toporišič, sestavlja poseben učbenik s komentarji v an-

Za dobro voljo

Oče pozorno opazuje sina, ki odhaja zvečer v mesto.

«Marko», vzklikne nenadoma, «ali se motim ali pa sta srajca in kravata, ki ju imaš na sebi, res moji?»

«Res je, oče...»

«In še pas!» opazi oče. «To je pa preveč! Ali bi lahko zvedel, zakaj si vzel še moj pas?»

«Hm, zato, da mi ne bodo padle dol tvoje hlače, oče.»

***

«Včeraj ponoči me je zbudil šum. Zgrabil sem za svoj revolver, ko sem

videl, da nekdo brska po mojem sukniču.»

«In si streljal?»

«Ne.»

«Zakaj pa ne?»

«Ker bi bil danes že vdovec.»

***

Na nekem nevarnem ovinku je kolesar hudo padel in ves krvav leži na tleh.

«Joj, pa menda niste padli?» ga vpraša starejša ženska.

«Ne, sploh ne. Tako navadno stopam s kolesa», ji besno odvrne ponesrečenec.

Trgovsko izvozno in uvozno podjetje

GRUDA

Ljubljana, Miklošičeva 10

kupuje in prodaja na domačem in tujem tržišču ter posreduje v mednarodnem in maloobmejnem prometu:

- goveda, konje, svinje, perutnino, drobnico, divjačino;
- meso in mesne izdelke;
- jajca, mleko, sir;
- živinsko krmo v celoti (seno, slamo, ribjo moko, oljne pogače, sojino moko, žir, kostonj, lechavit, mleko v prahu i. dr.);
- industrijske rastline (mak, sirkovo seme, sladkorne rezance i. dr.);
- industrijske živilske izdelke (maščobe, konservirano sadje, sadne sokove, melase, slad, hidrirana olja, kavo, domače začimbe i. dr.)

Vse finančne posle za nas opravlja:

Kreditna banka in hranilnica Ljubljana in Jugoslovanska banka za zunanjo trgovino v Ljubljani

ZLATA JESEN
JE KAPLJICA ZLATA
PRISTNA, NARAVNA
IN ZDRAVJA BOGATA

INTERPELACIJA DEŽELNIH POSLANCEV

Kaj je z odgovorom na spomenico beneških Slovencev?

Deželni svetovalci Baracetti, Lovriha, Rizzi in De Cecco so poslali skoraj istovetni pismi predsedniku deželne vlade Berzantiju, v katerih zahtevajo od deželne vlade odgovor v zadevi spomenice predstavnikov beneških Slovencev. Kot je znano so predstavniki beneških Slovencev predložili spomenico z natančnimi zahtevami glede uveljavitve njihovih pravic, ki jih jamči republiška ustava in deželni posebni statut. Do sedaj namreč deželna vlada še ni dala nikakršnega odgovora o tej zadevi, čeprav je od predložitve spomenice minilo že nekaj mesecev.

Poslansko vprašanje deželni vladi:

Zakaj niso povabili naših izseljencev?

Poročali smo že, da na deželno konferenco o izseljeništvu v Vidmu organizatorji niso povabili tudi združenja slovenskih izseljencev iz Be-

neške Slovenije. V tem smislu je deželni poslanec dr. Drago Štoka interpeliral pri deželni vladi, zakaj le-ta ni povabila na konferenco 13. decembra 1969 v Videm tudi združenja izseljencev iz Beneške Slovenije, medtem ko je povabila na omenjeno konferenco «Ente Friuli nel Mondo», «ALEF», «Pal Friul» in druge.

Geološka raziskovanja Vzhodnih Alp

Odgovor člana deželne vlade Dulcija:

Član deželne vlade Dulci je na vprašanje deželnega poslanca Baracettija, kako je z geološkimi raziskavami «Società mineraria Alpi Orientali» (Družba za geološko raziskovanja Vzhodnih Alp) in če imajo ti namen ustanoviti v tem smislu državno podjetje za izkoriščanje rudnin v Karniji odgovoril, da bo «Società mineraria Alpi Orientali» pripravila poročilo za bližnjo geološko konferenco, ki bo v Cagliari na Sardiniji.

LJUBLJANA, Kurilniška 10

Specializirano trgovsko podjetje z gradbenim materialom

Kupuje in prodaja vse vrste gradbenega materiala - Cenjenim kupcem se priporoča

obrtni Center

Koper

Cankarjeva št. 6
Telefon 21-233

želi vsem bralcem MATAJURJA srečno in uspešno leto 1970

tekhno-impex

izvoz - uvoz

Beethovnova 12

LJUBLJANA

telef. h.c. 23.915

za naše mlade bralce

O MRAZU

Živel je nekoč kmet siromak; veliko otrok je imel in nasejal je veliko prosa, a ga ni mogel požeti — jeseni je pritisnil mraz in pomoril letino, nič ni ostalo kmetu in ko je spoznal, da je proso uničeno, je stopil k ženi, ta pa ga vpraša:

«Kam pa si se odpravil, možiček?»

«Mraza grem iskat», ji pravi.

«Kaj pa ti je treba Mraza?» ga vpraša.

«Pa on mi je uničil», pravi, «vse proso».

«Kaj pa boš napravil z njim?»

«Zadavil bi ga», ji reče.

Šel je in sreča Mraza; pa mu reče Mraz:

«Kmet, ti vseeno ne boš zadavil Mraza. Vzemi rajši tole torbo in imel boš zmerno življenje, kruha in soli iz nje, dokler boš živ.»

«Kaj pa moram napraviti z njo?» vpraša Mraza.

«Ko prideš domov, jo postavi na mizo in vselej lahko vzameš iz nje, kar ti bo treba».

Razveselil se je kmet, da je dobil tako inenitno torbo. Njegov brat pa je bil bogat. Otrok bogataš ni imel. Pa povabi siromak bogatega brata k sebi na pir iz te torbe, da bi videl umetnijo.

Pa reče bogataš:

«Dam ti šest panjev in plug in boš imel s čim orati, saj imaš otroke, ti pa mi daj to torbo...» (A Mraz mu je bil naročil, da je nikomur ne sme dati).

Da mu siromak torbo.

Pride zjutraj siromak k bogatašu, da bi dobil od nje ga šest panjev, bogataš pa mu reče:

«Kje pa si videl, brat, da bi ti torba dajala jesti, če sam nisi ničesar dal vanjo?».

Torbo je vzel, panjev pa ni dal.

Gre siromak, vnovič gre k Mrazu in joče — povedal mu je, da mu brat panjev ni dal, torbo pa mu je vzel.

Mraz mu reče:

«Rekel sem ti, da je nikomur ne dajaj. Vzemi tule hlebec kruha in kos slanine, otroke lepo nasiti, da bodo veselo tekali po ulici, tu pa imaš srebrno torbo in ko prideš domov, jo obesi na zid pa povabi tega brata, ponudil ti bo ono torbo za to, ti pa mu jo daj.»

In tako je povabil brata;

ko je brat videl, kako lepa je torba, srebrna, se je razveselil.

Brat siromak pa mu pravi: «Daj mi, brat, ono torbo nazaj, pa ti dam srebrno».

In zamjenjala sta: dal je siromak srebrno in dobil tisto, ki hrani človeka.

Vzel je starejši brat srebrno, pride domov in pripoveduje svoji ženi: dobil da je od brata še boljšo torbo — srebrno — teci in povabi nadzornika gumna, odvetnika, stotnika in popa na gostijo.

Sklenil je, da bo napravil pojedino.

In priredil je velik pir; v hišo prihajajo gostje, a v hiši ni ognja. Posadi jih vse za mizo, postavi torbo na mizo, gledajo ljudje, on pa pravi:

«Torba, odpri se!».

Pa se je torba odprla in iz nje je skočilo sedem vragov pa po gostih.

Zdaj bi bil moral zaklicati: «Torba, zapri se!» Pa je venomer vpil: «Torba izgini!» In tako so gostje pobili okna in se razbežali domov.

Ukrajinska pravljica

Pravljica o kavi

Živel je pred davnimi stoletji pastir, ki je ovce in koze pasel ob izvrih mogočnega afriškega Nila. V skalni duplini v bližini pa je živel tudi pobožen star puščavnik. Odrekel se je bil svetu in se umaknil v samoto. Tam je živel samo svojemu gospodu, sončnemu bogu Henku.

Zdrava pastirjeva čreda se je kar nenadoma spremenila nekako na hudo. Pastir se je zatekel k samotarju po svet in pomoč. Ves v skrbeh mu je potožil, da je njegova drobnica gotovo začarana. Uboge živali da so nemirne podnevi in da malo ali nič ne spijo ponoči. Le skačejo in begajo naokoli, blejajo in mekečejo. Sveti mož da naj mu pomaga, je prosil obupani pastir.

Puščavnik je bil moder mož in je kaj kmalu dognal, kaj vznemirja pastirjeve ovce in koze. Opazil je, da se s posebno vnemo pasejo po temnozelenem grmovju.

To grmovje je bilo lepo in vabljivo tudi za oko. Med podolgovatimi, velikimi listi so se bili pred časom nasmihali šopki snežnobelih cvetov. Kako prijetno so dehteli, se je spomnil samotar. Opazoval je drobnico, ki je slastno obirala sočno listje in temnordeče jagodne plodove, nastajoče iz belih cvetov. Ugriznil je v podolgovato jagodo. Mesna plast ni bila niti ne okusna. Med zobmi mu je ostalo seme, dvojne zrn, na eni strani ploskih, na drugi vzbočenih. Zmllel ju je z zobmi. Nič

posebnega. Zvečil je trdo in grenko listje in požiral slino. Nekaj mora biti v tem, si je dejal, da živalim tako prija in jih tako razburja. Pa je tisto noč tudi sam zaman čakal spanca. Budno je gledal v zvezdno nebo. Čil in svež je pozdravil jutranjo zarjo, znanilko moči in gospostva Hekujevega in se ji poklonil v zbrani molitvi. Zdaj je vedel, da živali niso začarane. Njihove budnosti je kriv grm.

Po dolgem preskušanju in kuhanju plodov, ki pa se ni obneslo, je puščavnik končno po praženju semen dognal, kako se na primeren način tudi človek more okrepiti in osvežiti s plodovi rastline. Posihmal mu je bila samota znosnejša, tudi pastir ni bil ravno redek njegov gost.

To je bilo v davnih časih tam nekje med izvirkami Belega in Modrega Nila. Tam je pradomovina kavinega grma, je zibelka zdaj po vsem svetu tolkanj priljubljene kave.

Volč in koza

Koza se je pasla na visoki skali. Pod skalo pride volč. Ko pa vidi, da ne more do koze, ji reče:

«Tetka, pridi sem k meni! Tu je mnogo boljša paša kot tam na skali».

Koza pa reče: «Hvala za povabilo, striček! Šla bi že, a vem, da želiš sebi dobre pečenke in ne meni trave!».

ORAČ IN LISICA

Nekoč je orač oral na polju. Pa zasliši, da v bližnjem gozdu nekaj poka in cvili. Gre pogledat. Medved je bil ujel zajca in ga požiral. Orač gleda, a medved mu pravi: «Le počakaj, ko pojem zajca, požrem še tebe z voloma vred!» Prestrašeni orač se je ves tresel.

Na robu gozda v gošči je sedela lisica. Nagovorila je orača: «Boter, le nič se ne boj! Če mi daš petelina, ti bom nekaj svetovala».

«Dam, pa še rad, botra!».

«Prav! Torej zatrobi tako, kot trobijo lovci: trara

— tata... Videl boš, kako jo bo medved popihal!».

Orač zatrobi v pest, da je kar donelo po gozdu. Medved pomoli glavo iz gošče in vpraša: «Boter, kaj pa je to?»

«Nič hudega, lovci gredo na medvede!».

«Potem pa oprost!» — pravi medved — «moram pohiteti, da bom tudi sam poleg». In že izgine v gozdu.

Lisica se smeje: «Vidiš, človek si, a vendar premalo zvit! Ko bi ti jaz tega ne svetovala, bi te medved požrl. Torej jutri! Ne pozabi na petelina».

Naslednjega dne zgodaj zjutraj potrka nekdo na vrata oračevega doma. Orač vstane in se popraska za ušesom, ko se spomni, kaj je bil obljubil lisici.

Modroval je: «Škoda petelina!».

Zalagal je kot pes. Lisica pa pred vrati: «Botrček, kdo se pa oglaš?».

«Nič hudega, bajè gredo psi preganjat lisice».

«Potem pa oprost!», pravi lisica, «bom kar hitro stekla, da bom tudi sama poleg». Šla je, da se je za njo po dvorišču in vrtu kar prašilo.

Des in cigare

V času med dvema vojnama je živel v nekem mestu častnik, ki je imel pri sebi psa. Ta ga je povsod spremljal.

Nasproti častnikovega stanovanja je bila trafikna in mož je tam kupoval cigare. Priučil je svojega psa, da mu je hodil kar sam kupovat cigare. Denar je zavil v papir in pes ga je izročil prodajalcu. Ta je cigare dal v nepremočljivo vrečko in pes jih je v gobcu varno prinesel gospodarju, ne da bi se kje ustavil.

Nekega dne pa se je moral častnik preseliti v 52 km oddaljen kraj. Slučajno je

bila tudi tu trafikna in bližnji. Prodajalcu je povedal, da hodi njegov pes kar sam kupovat cigare.

Tako je že naslednji dan dal v ovitek denar za dvanajst havan, pokazal je trafikno in rekel, kot je bil navajen:

— Pojdi iskat! —

Pes je šel, a se ni vrnil. Gospodar je zaskrbljen šel vprašat v trafikno. Trgovec mu je rekel, da psa sploh ni videl. Iskal ga je v okolici, a vse zaman. Njegov zvesti tovariš je izginil.

Tri dni za tem je častnik zaslišal znano praskanje po

vratih. Skočil je pogledat. Bil je njegov pes.

Do skrajnosti izčrpan in utrujen je vdano legel predenj. V gobcu je držal zavite cigare, kupljene ne v novem kraju, marveč v mestu, kjer je prej prebival. Hodil je tri dni in tri noči, ne da bi za trenutek odložil zavitek cigar. Koliko muke samo, da bi ustregel svojemu gospodarju! Častnik je bil globoko ganjen nad toliko zvestobo in je objel vdane-ga tovariša.

Pes se je kmalu izlizal in spočil ter se počasi privadil novemu kraju. Tudi novo trafikno je spoznal in v njej še naprej kupoval cigare.

HRIBČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

53. «Ne pojdem z vami!» je zakričal tedaj Gregec na ves glas, da so se vsi ozrli vanj in je eden izmed stražarjev pri ognju celo vstal. «Ne pojdem, raje skočim pod konje ali v prepad. Janičar ne bom!».

Turek se je nehal smejeti. Obraz mu je postal zamišljen, včasih se je ozrl po goščavi. Mračilo se je. Ko se je Turek znova ozrl proti cerkvi, je videl, da se bliža gruča utrujenih tovarišev. Odločno je skočil na konja. Preden je odjezdil, se je sklonil h Gregcu in dejal: «Beži!».

Oster sunek je prerezal vrh. Gregec je potegnil z rokami in videl, da se lahko premika. Skočil je v goščavo. Za seboj je slišal Andražev klic. Butnil je v grmovje, v drugo, nato se je ustavil. Poslušal je. Nihče ni šel za njim.

54. Bil je prost. Najprej ga je obšla razposajena veselost. Pамет pa mu je velevala, naj se skrrije. Povesil je glavo. Spomnil se je dolge poti od Prikraja in vsega trpljenja. Andraž, kaj Andraž! Zanj zdaj ni bil več grajski oskrbnik, bil je eden nesrečnežev, ki so bili privezani za konje. Potem se je spomnil na očeta in zlobna misel ga je spreletela: Naj ostane, kjer je! Vsa zemlja pod Nadliškom se bo oddahnila.

Nato pa se je znova spomnil matere in strica Ahaca in začel lesti skozi grmovje. Pogledal je skozi veje. Straža je še vedno sedela pri ognju. Oskrbnik Andraž je vstal, iztegnil roke in strmel v goščavo. Gregec je pozabil vse trpljenje in skočil k njemu.

«Fant!» je kričnil oskrbnik in globoko vzdihnil.

55. Gregec je počenil in mu naglo začel odvezovati vezi. Premrli prsti niso imeli dovolj moči. Oskrbnik je napejal roke.

«Ne gre!» je obupno ječal Gregec in se oziral proti ognju.

Oskrbnik Andraž je z vso močjo napejal roke. Na stisnjenih ustnicah se je pokazala pena. Gregec je hitel odvezovati toda bilo je, kot da traja celo večnost. Oskrbnik se je še vedno napejal.

Nenadoma so vezi popustile. Oskrbnik je bled spustil okrvavljene roke k izmučenemu telesu in se opotekel, kot da mu je slabo. Gregec mu je tačas razvezoval vezi na nogah. Vse počasi. Končno je bil prost. Trenutek kasneje je Andraž že oživel siknil:

«Da bi sedajle imel nož!».

56. Andraž se je spustil k prvemu ujetniku in začel spretno trgati vrvi. Toda bilo je že prepozno. Turki pri ognju so se dvignili. Zdaj je nekdo zakričal. Andraž je uzrl šepavega Turka, kako je lezel čez ujetnike in mu grozil z mečem. Pokočil je, toda utrujene noge ga niso držale.

Klecnil je in v istem trenutku začutil po rami udarec in pekočo bolečino. Zbral je vse moči in se pognal v grmovje. Zadeval se je ob veje, se lovil za debela in težko sopesl. Nekdo je nekajkrat zakričal za njim, umikal se je kriku in ril v najhujšo temo. Potem se je spomnil Gregca in poslušnil. Tik za njim se je nekdo plazil skozi grmovje. Poklical je polglasno.

«Jaz sem», je zahropel Gregec in se sesedel med grmovje.